

Nr 378

Av herr **Dickson**, i anledning av *Kungl. Maj:ts framställning rörande bidrag till anordnandet av skolmåltider.*

När bestämmelserna om statsbidrag till skolmåltider infördes för ca 15 år sedan torde motiveringen ha varit såväl social som medicinsk. Otvivelaktigt förelåg i vissa avseenden ett behov av förbättrad mathållning för barnen, vilket i och för sig kunde göra de lämnade bestämmelserna om måltidernas sammansättning erforderliga. Under den därefter gångna tiden har emellertid standarden på mathållningen i flertalet svenska hem avsevärt stigit och det torde numera icke vara regel att måltiderna i hemmen är av så låg kvalitet att skolmåltiden nödvändigtvis måste bestå av lagad mat alla dagar.

Den centralisering av skolverksamheten som förekommer, särskilt på landsbygden, utgör emellertid ett starkt skäl till fortsättande av skolornas måltidsverksamhet. Mycken tid åtgår för barnens resor, vartill kommer att skoldagen i många fall är tämligen lång. Följaktligen tillbringar barnen så lång tid borta från hemmet, att det icke kan anses försvarligt att de endast skall förtära medförda smörgåsar eller liknande kall mat.

I praktiken har det visat sig att skolmåltidsverksamheten i första hand har utbyggts i de rikare och tätbefolkade kommunerna, medan många kommuner med svag ekonomi dröjt med att införa dylik verksamhet. Denna felaktiga inriktning av verksamhetens utbyggnad torde hitintills icke ha blivit tillräckligt uppmärksammas.

Statsbidragsreglerna är så utformade att en mycket betydande del av landets kommuner icke får något statsbidrag alls — det gäller kommuner med över 50 skattekronor per invånare. För kommuner vilkas skatteunderlag närmar sig 50 kronor, men icke överskridit denna gräns, blir statsbidraget av ringa betydelse. Systemet medför otvivelaktigt synnerligen stora påfrestningar på de tätbefolkade kommunernas ekonomi. Från kommunalt håll torde man vilja göra gällande att statsbidragsunderlaget borde ökas, eftersom nu beräknade kostnader för en måltid torde överskrida 85 öre. Bidragsunderlaget utgör för den egna kommunens elever 70 öre och för elever från annat skoldistrikt utgår bidrag med högst 85 öre. Ur statsfinansiell synpunkt bör emellertid eftersträvas en sänkning av anslaget. (En fortgående reduktion av statsbidraget sker genom att antalet skattekronor per invånare stiger.)

En metod att samtidigt tillgodose dessa båda önskemål är att införa avgift för de i skolmåltidsverksamheten deltagande eleverna. Så har man förfarit bl. a. i Storbritannien.

Antalet elever som deltar i måltiderna beräknas för nästkommande budgetår till 800 000 och statsbidraget till 26,2 milj. kronor. I detta sammanhang bör man överväga olika principer för uttagande av avgift från de deltagande eleverna. Mindre, fasta avgifter, exempelvis 25 eller 50 öre skulle sannolikt kunna uttagas utan speciellt hänsynstagande till föräldrarnas ekonomi, men många skäl talar för att kommunernas hela självkostnad skulle täckas med avgifter. En avgift motsvarande självkostnadspriset, exklusive avskrivning och underhåll av lokaler och inventarier, torde komma att uppgå till ca 85 öre, vilket skulle ge en inkomstökning av 68 milj. kronor. För familjer med svag ekonomi, särskilt sådana med många barn, torde härvid uppkomma betydande kostnadsökningar. En viss möjlighet för kommunerna att medgiva nedsättning av eller befrielse från avgifterna synes därför erforderlig. Man skulle således övergå från generell avgiftsbefrielse till behovsprövad sådan.

Till grund för bedömningen av skälen för avgiftsbefrielse borde då läggas den kategoriindelning, som förekommer i statsbidragskungörelsens övergångsbestämmelser, punkt 2, enligt vilken måltiderna kunde begränsas till

- a) lärjungar med lång skolväg
- b) klena eller sjuka lärjungar
- c) lärjungar från hem med svag ekonomisk ställning samt
- d) lärjungar vilka eljest icke kunna under frukostrasten erhålla en ur närings synpunkt fullgod måltid i sina hem.

Avgifterna borde då reduceras i första hand för kategorien c) enligt ovan, varvid skolöverstyrelsens anvisningar och råd beträffande uttagande av elever för deltagande i skolbarnsbespisning av år 1943 borde kunna tillämpas analogt i fråga om gradering av avgifterna. Liknande differentiering av avgifter för olika kommunala serviceåtgärder tillämpas bl. a. vid daghem och förskolor. Några erinringar mot detta system har icke framförts i sådant sammanhang.

En betydande del av kostnaderna för skolmåltidsverksamheten faller på lokaler och inredning. Då det fortfarande torde vara angeläget att åtminstone glesbygdernas skolor förses med skolmåltidslokaler — gärna av enklare konstruktion och till lägre pris än för närvarande — bör statsbidraget till skolbyggnader tills vidare omfatta även skolmåltidslokaler samt statsbidrag utgå till inventarieanskaffning för skolmåltidslokaler. Dessa bidrag torde emellertid icke behöva förbindas med särskilda villkor angående måltidernas sammansättning m. m.

Med stöd av ovanstående hemställas,

att riksdagen vid behandling av punkt 213 i årets statsverksproposition, åttonde huvudtiteln, måtte

1) i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala att kommun som tillhandahåller skolmåltid må för i måltid deltagande barn uttaga avgift motsvarande högst kommunens egna driftskostnader samt att råd utfärdas av skolöverstyrelsen angående lämpliga regler för beviljande i vissa fall av reduktion av eller befrielse från avgift;

2) avslå Kungl. Maj:ts förslag att till *Bidrag till anordnande av skolmåltider* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 26 200 000 kronor.

Stockholm den 26 januari 1958

James I. A. Dickson